

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять, організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ПРАВОВІ ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ»

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання
зі спеціальності 263 – Цивільна безпека)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2025**

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Правові основи цивільної безпеки» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання зі спеціальності 263 – Цивільна безпека) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : В. В. Малишева, К. В. Данова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2025. – 34 с.

Укладачі: канд. техн. наук, доц. В. В. Малишева,
канд. техн. наук, доц. К. В. Данова

Рецензент

О. Ю. Нікітченко, кандидат технічних наук, доцент кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою охорони праці та безпеки життєдіяльності,
протокол № 1 від 19 серпня 2024 р.*

Методичні рекомендації призначені для здобувачів спеціальності 263 – Цивільна безпека. Подано пояснювальну інформацію та особливості послідовності виконання завдань, наведено список рекомендованої літератури.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Практичні заняття	5
Практичне заняття 1 Реалізація положень законодавства України з охорони праці під час використання аутсорсингу та аутстафінгу	5
Практичне заняття 2 Розробка інструкцій з охорони праці	6
Практичне заняття 3 Аналіз дотримання вимог законодавства з охорони праці під час використання праці різних груп населення	9
Практичне заняття 4 Заповнення припису фахівця служби охорони праці підприємства	14
Практичне заняття 5 Аналіз обставин притягнення до відповідальності за порушення законодавства про охорону праці	16
Практичне заняття 6 Класифікація надзвичайних ситуацій	21
Практичне заняття 7 Організація навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях	23
Практичне заняття 8 Розробка порядку дій персоналу у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій як складової інструкції щодо дій персоналу суб'єкта господарювання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій	25
Практичне заняття 9 Визначення об'єкта підвищеної небезпеки та обов'язків суб'єкта господарювання	27
2 Самостійна робота	30
Список рекомендованої літератури	32
Додаток А Припис фахівця служби охорони праці	33

ВСТУП

Вивчення дисципліни «Правові основи цивільної безпеки» є важливим етапом в професійній підготовці фахівців у галузі охорони праці. Програма курсу передбачає відвідування студентами лекційних та практичних занять, а також виконання самостійної роботи.

«Правові основи цивільної безпеки» – нормативна дисципліна, яка вивчається з метою формування у майбутніх бакалаврів фахових компетенцій щодо забезпечення нормативних вимог безпеки працівників на підприємствах із урахуванням вимог чинних нормативних документів, здійснення державного нагляду і громадського контролю за станом охорони праці, розробка та проведення основних заходів профілактики виробничого травматизму та профзахворювань, здатність та готовність до врахування положень законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці при виконанні виробничих та управлінських функцій, управління діями щодо запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на підприємстві.

Основним завданням вивчення дисципліни «Правові основи цивільної безпеки» є набуття студентами знань та вмінь щодо вирішення професійних завдань діяльності, пов'язаної із забезпеченням нормативних вимог безпеки працівників на підприємствах, формування розуміння особистої та професійної відповідальності за дотримання вимог законодавства про цивільну безпеку та охорону праці та набуття вміння ефективно інтегрувати правові аспекти в системи управління ризиками та забезпечення безпеки у різних сферах діяльності.

1 ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття 1 Реалізація положень законодавства України з охорони праці під час використання аутсорсингу та аутстафінгу

Мета: дослідити особливості реалізації положень законодавства України з охорони праці під час працевлаштування працівників на засадах аутсорсингу та аутстафінгу.

Поняття «аутсорсинг» перекладається як «зовнішнє джерело». Цей вид працевлаштування передбачає передачу другорядних функцій компанії сторонній спеціалізованій фірмі-субпідряднику. Аутсорсинг ґрунтується на підписання довгострокового контракту і дає можливість отримання професійної підтримки в певній сфері у пролонгованому періоді часу.

Поняття «аутстафінг» походить від англійських слів «out», що означає «поза» і «staff», що означає «штат». Особливість цього виду зайнятості в тому, що частина персоналу компанії виводиться за штат і юридично оформляється у компанії-аутстаффера, однак виконує свої обов'язки в рамках завдань компанії-замовника.

Діяльність суб'єктів господарювання, які наймають працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в іншого роботодавця, висвітлена у ст. 39 закону України «Про зайнятість населення» наступним чином: суб'єкти господарювання – роботодавці, які наймають працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в іншого роботодавця, направляють працівників за умови, якщо це передбачено колективним договором такого роботодавця, та за наявності згоди первинної профспілкової організації і зобов'язані:

- укласти договір з роботодавцем про застосування праці працівника;
- виплачувати працівникові заробітну плату в розмірі, не нижчому, ніж розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом, та заробітної плати, яку отримує працівник у роботодавця за виконання такої ж роботи;
- забезпечувати працівнику час роботи та відпочинку на умовах, визначених для працівників роботодавця, що передбачено умовами колективного договору та правилами внутрішнього трудового розпорядку;
- нараховувати та сплачувати єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на користь працівника;
- не перешкоджати укладенню трудового договору між працівником та роботодавцем, у якого виконувалися ним роботи.

Завдання: проаналізувати особливості діяльності підприємства будь-якої економічної сфери, визначити його основні структурні підрозділи, робочі місця

й виробничі процеси та виділити ті, на яких можливе використання аутсорсингу або аутстафінгу. Визначити відповідальних за реалізацію положень законодавства з охорони праці. Результати виконання завдання представити у вигляді таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Форма для виконання завдання

Ч. ч.	Структурний підрозділ (вид діяльності, робоче місце)	Аутсорсинг	Аутстафінг	На кого покладається відповідальність за охорону праці

Контрольні запитання

1. Чим відрізняється аутсорсинг від аутстафінгу?
2. Які умови реалізації аутсорсингу та аутстафінгу визначаються законодавством України?
3. У чому полягає доцільність використання аутсорсингу?
4. У чому полягає доцільність використання аутстафінгу?
5. Які недоліки використання аутсорсингу та аутстафінгу у контексті охорони праці та захисту прав працівників?

Практичне заняття 2 Розробка інструкцій з охорони праці

Мета: ознайомитися із структурою та особливостями складання інструкцій з охорони праці працівників різних професій.

Інструкція є актом з охорони праці підприємства, установи, організації незалежно від форм власності та видів їх діяльності, що містить обов'язкові для дотримання працівниками вимоги з охорони праці при виконанні ними робіт певного виду або за певною професією на всіх робочих місцях, у виробничих приміщеннях, на території підприємства, будівельних майданчиках або в інших місцях, де за дорученням роботодавця чи уповноваженого ним органу виконуються ці роботи, трудові чи службові обов'язки.

Інструкції розробляються на основі нормативно-правових актів з охорони праці, технологічної документації підприємства з урахуванням конкретних умов виробництва та вимог безпеки, викладених в експлуатаційній та ремонтній документації підприємств-виготовлювачів устаткування, що використовується на цьому підприємстві.

Інструкції затверджуються роботодавцем і є обов'язковими для дотримання працівниками відповідних професій або виконавцями відповідних робіт на цьому підприємстві.

Інструкції мають відповідати законодавству про охорону праці.

Інструкції повинні містити тільки ті вимоги щодо охорони праці, дотримання яких самими працівниками є обов'язковим. Порушення працівником цих вимог розглядається роботодавцем як порушення нормативно-правових актів з охорони праці та актів з охорони праці, що діють у межах підприємства.

Кожній інструкції присвоюються назва і скорочене позначення (код, порядковий номер). У назві інструкції стисло вказується, для якої професії або виду робіт вона призначена.

В інструкціях зазначаються загальні положення щодо охорони праці, організаційні та технічні вимоги безпеки, які визначаються на основі:

- законодавства України про працю та охорону праці, стандартів, правил, інших нормативних та організаційно-методичних документів з охорони праці;
- наявних і ймовірних небезпек, які потенційно можуть призвести до травмування, погіршення стану здоров'я чи смерті людини під час трудової діяльності, завдати шкоди майну або навколишньому середовищу;
- аналізу документів з охорони праці стосовно відповідного виробництва, професії (виду робіт);
- характеристики робіт, що виконуються працівником конкретної професії відповідно до її кваліфікаційної характеристики;
- вимог безпеки до технологічного процесу, виробничого устаткування, інструментів і пристроїв, що застосовуються під час виконання відповідних робіт, а також вимог безпеки, що містяться в експлуатаційній та ремонтній документації і в технологічному регламенті;
- виявлення небезпечних і шкідливих виробничих факторів, характерних для конкретної професії (конкретного виду робіт) як при нормальному проходженні технологічного процесу, так і при відхиленнях від оптимального режиму, визначення заходів та засобів захисту від них, вивчення конструктивних й експлуатаційних особливостей та ефективності використання цих засобів;
- аналізу обставин і причин найбільш ймовірних аварійних ситуацій, нещасних випадків і професійних захворювань, характерних для конкретної професії (конкретного виду робіт);
- вивчення успішного досвіду організації безпечної праці та виконання відповідних робіт, визначення найбезпечніших методів і прийомів їх виконання.

Інструкції мають складатися з таких розділів:

- розділ «Загальні положення»;
- розділ «Вимоги безпеки перед початком роботи»;
- розділ «Вимоги безпеки під час роботи»;
- розділ «Вимоги безпеки після закінчення роботи»;
- розділ «Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях».

За необхідності інструкції можуть містити й інші розділи.

Для розміщення матеріалів, які доповнюють зміст інструкцій, ілюструють чи конкретизують окремі вимоги, може передбачатись розділ «Додатки», у якому може також наводитись перелік нормативно-правових актів та актів підприємства з охорони праці, на підставі яких розроблено інструкцію.

Завдання: скласти інструкцію з охорони праці для працівника заданої професії або для виконання виробничого завдання. Варіанти для виконання завдання наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Варіанти для виконання завдання

Ч. ч.	Професія або виробниче завдання
1	Повар
2	Робота з ручним електрифікованим інструментом
3	Медична сестра
4	Виконання вантажно-розвантажувальних робіт вручну
5	Робота із ручним немеханізованим інструментом
6	Столяр
7	Роботи на свердлильному верстаті
8	Швачка
9	Робота з персональним комп'ютером
10	Маляр

Контрольні запитання

1. Що становить інструкція з охорони праці?
2. На основі яких документів розробляється інструкція з охорони праці?
3. Які основні розділи входять до структури інструкції з охорони праці?
4. Які вимоги висуваються до викладення тексту інструкцій з охорони праці?
5. За яких умов або обставин здійснюється перегляд інструкцій з охорони праці?

Практичне заняття 3 Аналіз дотримання вимог законодавства з охорони праці під час використання праці різних груп населення

Мета: ознайомитися з особливостями реалізації законодавства про охорону праці стосовно різних категорій працівників.

Працівнику не може пропонуватися робота, яка за медичним висновком протипоказана йому за станом здоров'я. До виконання робіт підвищеної небезпеки та тих, що потребують професійного добору, допускаються особи за наявності висновку психофізіологічної експертизи (ст. 5 Закону України «Про охорону праці»).

Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам законодавства. Працівника, який за станом здоров'я відповідно до медичного висновку потребує надання легшої роботи, роботодавець повинен перевести за згодою працівника на таку роботу на термін, зазначений у медичному висновку, і у разі потреби встановити скорочений робочий день та організувати проведення навчання працівника з набуття іншої професії відповідно до законодавства (ст. 6 Закону України «Про охорону праці»).

Працівники, зайняті на роботах з важкими та шкідливими умовами праці, безоплатно забезпечуються лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними харчовими продуктами, газованою солоною водою, мають право на оплачувані перерви санітарно-оздоровчого призначення, скорочення тривалості робочого часу, додаткову оплачувану відпустку, пільгову пенсію, оплату праці у підвищеному розмірі та інші пільги і компенсації, що надаються в порядку, визначеному законодавством (ст. 7 Закону України «Про охорону праці»).

На роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці, а також роботах, пов'язаних із забрудненням або несприятливими метеорологічними умовами, працівникам видаються безоплатно за встановленими нормами спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту, а також мийні та знешкоджувальні засоби. Працівники, які залучаються до разових робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварій, стихійного лиха тощо, що не передбачені трудовим договором, повинні бути забезпечені зазначеними засобами (ст. 8 Закону України «Про охорону праці»).

Забороняється застосування праці жінок на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, крім деяких підземних робіт (нефізичних робіт або робіт, пов'язаних з санітарним та

побутовим обслуговуванням), а також залучення жінок до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підіймання і переміщення важких речей, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я (ст. 10 Закону України «Про охорону праці»).

Не допускається залучення неповнолітніх до праці на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні, а також до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підіймання і переміщення важких речей, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я (ст. 11 Закону України «Про охорону праці»).

Підприємства, які використовують працю осіб з інвалідністю, зобов'язані створювати для них умови праці з урахуванням рекомендацій медико-соціальної експертної комісії та індивідуальних програм реабілітації, вживати додаткових заходів безпеки праці, які відповідають специфічним особливостям цієї категорії працівників. Залучення осіб з інвалідністю до надурочних робіт і робіт у нічний час можливе лише за їх згодою та за умови, що це не суперечить рекомендаціям медико-соціальної експертної комісії (ст. 12 Закону України «Про охорону праці»).

Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень (ст. 50 Кодексу законів про працю України «Норма тривалості робочого часу»).

Скорочена тривалість робочого часу встановлюється (ст. 51 Кодексу законів про працю України «Скорочена тривалість робочого часу»):

- для працівників віком від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень, для осіб віком від 15 до 16 років (учнів віком від 14 до 15 років, які працюють в період канікул) – 24 години на тиждень;

- для працівників, зайнятих на роботах з шкідливими умовами праці, – не більш як 36 годин на тиждень.

Законодавством встановлюється скорочена тривалість робочого часу для окремих категорій працівників (учителів, лікарів та інших).

Для працівників установлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями (ст. 52 Кодексу законів про працю України «П'ятиденний і шестиденний робочий тиждень та тривалість щоденної роботи»). При

п'ятиденному робочому тижні тривалість щоденної роботи (зміни) визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку або графіками змінності, які затверджує роботодавець за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) підприємства, установи, організації з дотриманням установленної тривалості робочого тижня (статті 50 і 51).

На тих підприємствах, в установах, організаціях, де за характером виробництва та умовами роботи запровадження п'ятиденного робочого тижня є недоцільним, встановлюється шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем. При шестиденному робочому тижні тривалість щоденної роботи не може перевищувати 7 годин при тижневій нормі 40 годин, 6 годин при тижневій нормі 36 годин і 4 годин при тижневій нормі 24 години.

Завдання: використовуючи основні положення Закону України «Про охорону праці» та Кодексу законів про працю України щодо можливості працевлаштування нижченаведених категорій працівників та допуску до виконання певних робіт, провести аналіз та вказати, чи можливе використання праці зазначених груп й визначити найбільш уразливі категорії. Форма для виконання завдання наведена у таблиці 3.1.

Контрольні запитання

1. Які особливості забезпечення охорони праці працівника, який за станом здоров'я відповідно до медичного висновку потребує надання легшої роботи?
2. За чий рахунок працівники забезпечуються спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту?
3. Чи можливе застосування праці жінок на підземних роботах?
4. Чи можливе застосування праці неповнолітніх на підземних роботах?
5. Які особливості охорони праці працівників із інвалідністю?

Таблиця 3.1 – Форма для виконання завдання

[illegible]

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Людина, яка має 2 групу інвалідності														
Підземні роботи на шахтах та рудниках														
Вантажно-розвантажувальні роботи														
Робота на атомній станції														
Робота на конвеєрі працівника із інвалідністю 3 групи														
Зварювальні роботи														
Водій вантажного транспортного засобу														
Роботи на деревооброблювальному обладнанні														
Робота на металооброблювальному верстаті інваліда 2 групи														

Практичне заняття 4 Заповнення припису фахівця служби охорони праці підприємства

Мета: ознайомитися із структурою та особливостями заповнення припису фахівця служби охорони праці підприємства.

Служба охорони праці підпорядковується безпосередньо роботодавцю.

Служба охорони праці створюється на підприємствах з кількістю працюючих 50 і більше осіб.

На підприємстві з кількістю працюючих менше 50 осіб функції служби охорони праці можуть виконувати в порядку сумісництва особи, які мають відповідну підготовку.

На підприємстві з кількістю працюючих менше 20 осіб для виконання функцій служби охорони праці можуть залучатися сторонні спеціалісти на договірних засадах, які мають відповідну підготовку.

Завдання служби охорони праці:

- опрацювання ефективної системи управління охороною праці на підприємстві;
- організація проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням;
- вивчення та сприяння впровадженню у виробництво досягнень науки і техніки, прогресивних і безпечних технологій, сучасних засобів колективного та індивідуального захисту працівників;
- контроль за дотриманням працівниками вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці;
- інформування та надання роз'яснень працівникам підприємства з питань охорони праці.

Спеціалісти служби охорони праці мають право:

- видавати керівникам структурних підрозділів підприємства обов'язкові для виконання приписи;
- зупиняти роботу виробництв, дільниць, машин, механізмів, устаткування у разі порушень, які створюють загрозу життю або здоров'ю працівників;
- вимагати відсторонення від роботи осіб, які не пройшли передбачених законодавством медичного огляду, навчання, інструктажу, перевірки знань і не мають допуску до відповідних робіт;
- надсилати роботодавцю подання про притягнення до відповідальності посадових осіб та працівників, які порушують вимоги щодо охорони праці;

– за поліпшення стану безпеки праці вносити пропозиції про заохочення працівників за активну працю;

– залучати, за погодженням з роботодавцем і керівниками підрозділів підприємства, спеціалістів підприємства для проведення перевірок стану охорони праці.

Завдання: заповнити припис фахівця з охорони праці будівельного або транспортного підприємства з урахуванням наведених порушень, визначити пункт та абзац нормативно-правових актів з охорони праці, вимоги яких порушено. Шаблон припису для заповнення та приклад заповнення наведено у додатку А.

Перелік порушень на будівельному підприємстві

1. Протерміновано строк проведення періодичних випробувань страхувальних канатів – попереднє проведення – за 10 місяців до дати видання припису.

2. Не відбраковано канати за виявленого зменшення діаметра канату на 3 мм.

3. Не відбраковано стропи за виявленої їх поверхневої корозії.

4. Працівник, при виконанні робіт на висоті із застосуванням піротехнічного інструменту, не використовував протишумові навушники та захисну каску через незабезпеченість ними.

5. Відсутнє заземлення лебідки при проведенні робіт на повітряних лініях електропередавання.

6. Відсутні пристрої знакової сигналізації при проведенні робіт з підйомника на висоті 17 м.

7. За відсутності на даху постійних конструкцій для кріплення страхувальних канатів їх закріплено за оголовки вентиляційної труби.

8. Виявлено факт скидання знятих з даху частин покрівлі при проведенні ремонтних робіт на даху будівлі.

9. Виявлено факт скидання уламків скла з верхнього поверху будівлі при проведенні робіт із заскління приміщення.

10. Виявлено факт протирання світлових ліхтарів без зняття напруги електроживлення на них.

Перелік порушень на транспортному підприємстві

1. Виявлено витікання антифризу у системі охолодження автомобіля.

2. Відсутні упорні колодки на ділянці зберігання транспортних засобів, що має ухил 5 %.

3. Виявлено факт паління у цеху миття деталей, вузлів та механізмів, де, за умовами технологічного процесу, використовуються горючі рідини.

4. Виявлено факт використання приставних драбин під час обслуговування та ремонту автомобілів на висоті 2,2 м.

5. Виявлено факт миття деталей бензином у зоні технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів.

6. Під час роботи з пневматичним стаціонарним підйомником для переміщення шин великого розміру шина не зафіксована стопорним пристроєм.

7. Виявлено факт проведення електрозварювальних робіт з ремонту транспортного засобу на відкритому повітрі під час дощу.

8. Під час обслуговування та ремонту кузову автобусу виявлено факт проведення робіт на приставній драбині.

9. Працівник, що виконував роботу з обслуговування транспортних засобів із використанням антифризу, не пройшов інструктажу з вимог безпеки при його використанні та зберіганні.

10. Вантаж, що завантажено у кузов транспортного засобу, ув'язано за допомогою металевого дроту.

Контрольні запитання

1. Дати визначення поняттю «алгоритм».
2. Які властивості алгоритмів?
3. У чому переваги графічного представлення алгоритмів?
4. Які завдання вирішує використання алгоритмів для типових процесів?

Практичне заняття 5 Аналіз обставин притягнення до відповідальності за порушення законодавства про охорону праці

Мета: ознайомитися із положеннями законодавства України, яке визначає особливості притягнення до відповідальності працівників та посадових осіб за порушення законодавства про охорону праці.

За порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці, створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці, а також представників профспілок, їх організацій та об'єднань винні особи притягаються до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності згідно із законом (стаття 44 Закону України «Про охорону праці»).

Юридичні та фізичні особи-підприємці, які використовують найману працю, несуть відповідальність у вигляді штрафу в разі (стаття 265 Кодексу законів про працю):

– фактичного допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), оформлення працівника на неповний робочий час;

- порушення встановлених строків виплати заробітної плати працівникам, інших виплат, передбачених законодавством про працю, більш як за один місяць, виплата їх не в повному обсязі;
- недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці;
- недотримання встановлених законом гарантій та пільг працівникам;
- недопущення до проведення перевірки з питань додержання законодавства про працю, створення перешкод у її проведенні;
- перевищення допустимої кількості трудових договорів з нефіксованим робочим часом або ведення недостовірного обліку робочого часу працівника;
- порушення інших вимог законодавства про працю.

Кодекс України про адміністративні правопорушення у Главі 5 «Адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення» визначає особливості притягнення до відповідальності працівників та посадових осіб за порушення законодавства про охорону праці.

Кримінальний кодекс України у Розділі Х «Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва» визначає особливості притягнення до відповідальності працівників та посадових осіб за порушення законодавства про охорону праці.

Завдання: проаналізувати ситуації, за яких настає порушення положень законодавства з охорони праці та визначити види відповідальності, до яких може бути притягнуто зазначених осіб. Варіанти для виконання завдання наведено у таблицях 5.1, 5.2.

Таблиця 5.1 – Варіант для виконання завдання 1

Ч. ч.	Ситуація	Вид відповідальності
1	2	3
1	Надання недостовірних даних стосовно трудової діяльності працівника (завищено тривалість трудового стажу) для призначення пенсії	
2	Працівника Л., що працював на посаді асфальтоукладальника, покликав майстер та запропонував йому допомогти вантажникам розвантажити самоскид із бітумом. Працівник відмовився. Чи може він бути притягнутий до відповідальності за відмову від виконання робіт, якщо так, до якої?	
3	Проведення атестації робочого місця зварника через 6 років з моменту проведення попередньої атестації	

Продовження таблиці 5.1

1	2	3
4	Працівник Т., що виходив з підприємства після завершення робочого дня, був зупинений охороною, яка виявила, що він намагався винести з території підприємства робоче знаряддя (ручний електроінструмент), що є власністю роботодавця. До якого виду відповідальності він може бути притягнений?	
5	Працівник В. працював із верстатним обладнанням, коли помітив, що рухома частина обертається із значно більшою частотою, ніж цього потребує технологічний процес. Аварійна зупинка обладнання призвела до його пошкодження, простою та ремонту, що коштував 132 тис. грн., проте довелося уникнути можливої аварійної ситуації. Чи може бути працівник притягнутий до відповідальності за пошкодження обладнання, якщо так, до якої?	
6	Відповідно до законодавства України з охорони праці, на підприємстві було створено профспілку. Директор підприємства С., прагнучи припинити її діяльність, вдавався до погроз звільнення в бік працівників, що входили до її складу. До якого виду відповідальності він може бути притягнений?	
7	Працівник К., отримавши ручний електроінструмент на складі, вирішив використати його у власних потребах після завершення робочого дня за межами підприємства. Це призвело до ушкодження інструменту. До якого виду відповідальності він може бути притягнений?	
8	Затримка директором підприємства виплат заробітної плати на три місяці	
9	Правила експлуатації ручного електроінструменту передбачали його періодичний огляд, очищення та змащення. Працівник П. не виконував відповідні заходи, що входило до його посадових обов'язків, що призвело до виходу з ладу обладнання. Чи може бути працівник притягнутий до відповідальності за пошкодження обладнання, якщо так, до якої?	

Закінчення таблиці 5.2

1	2	3
10	Працівник К. систематично запізнювався на роботу на 30 хвилин, залишав робоче місце на 25 хвилин раніше завершення робочого дня згідно із правилами внутрішнього розпорядку. До якого виду відповідальності він може бути притягнений?	
11	Допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору	
12	Менеджер Р. прийшов на роботу на чотири години пізніше, аргументувавши свою відсутність на робочому місці відвідуванням лікаря, проте довідку надати відмовився. Чи може він бути притягнутий до відповідальності, якщо так, до якої?	

Таблиця 5.2 – Варіант для виконання завдання 2

Ч. ч.	Ситуація	Вид відповідальності
1	2	3
1	Затримка видачі працівникові його трудової книжки при звільненні за власним бажанням у зв'язку з переходом на нове місце роботи	
2	Бухгалтерів К., що повернулася із декретної відпустки після досягнення дитиною дворічного віку, було запропоновано працювати надурочно та тричі на тиждень працювати у нічну зміну. Бухгалтер відмовилася. Чи може вона бути притягнута до відповідальності за відмову від виконання робіт, якщо так, до якої?	
3	Працевлаштування на підприємство із шкідливими умовами праці неповнолітнього	
4	Під час виготовлення деталей з чавуну працівник А. помітив, що метал не повністю заповнює форму, проте не повідомив про це керівника робіт, що призвело до виготовлення бракованої партії продукції. Чи може бути працівник притягнутий до відповідальності за недбале ставлення при виготовленні продукції, якщо так, до якої?	

Продовження таблиці 5.2

1	2	3
5	Працівник О. працював із верстатним обладнанням, коли помітив, що рухома частина обертається із значно більшою частотою, ніж цього потребує технологічний процес. Замість того, щоб зупинити обладнання та покликати службу ремонту, він продовжив працювати, що призвело до виходу із ладу обладнання, його пошкодження, простою та ремонту, що коштував 132 тис. грн. Чи може бути працівник притягнутий до відповідальності за пошкодження обладнання, якщо так, до якої?	
6	Відповідно до законодавства України з охорони праці, роботодавець не може пропонувати працівникові роботу, яка протипоказана йому за медичним висновком. Директор К. погрожував звільнити працівника В., якщо той відмовиться виконувати роботи підвищеної небезпеки. До якого виду відповідальності він може бути притягнений?	
7	Маляр С., виконуючи роботи із фарбування внутрішніх поверхонь приміщення, після завершення робочого дня спробував винести з території підприємства три банки фарби, але був зупинений бригадиром. До якого виду відповідальності він може бути притягнений?	
8	Несвоєчасне повідомлення про настання нещасного випадку на підприємстві	
9	Електрик М. прийшов 23.06.2017 р. на роботу у нетверезому стані, пояснивши це святкування дня народження родича. Працівник вже отримав догану за перебування на робочому місці у нетверезому вигляді п'ять місяців назад. До якого виду відповідальності він може бути притягнений?	
10	Машиніст Т. не вийшов на лінію без попередження, у табелі було відмічено прогул, оскільки він не представив виправдувальних документів. До якого виду відповідальності він може бути притягнений?	

Закінчення таблиці 5.2

11	Звільнення із займаної посади вагітної жінки	
12	Працівникові С. було видано ручний електроінструмент для виконання робіт на будівельному майданчику підприємства, що знаходився за 10 км. Прямуючи до місця виконання робіт, працівник загубив інструмент. До якого виду відповідальності він може бути притягнений?	

Контрольні запитання

1. До яких видів відповідальності притягаються винні особи за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці відповідно до закону «Про охорону праці»?
2. Як характеризує відповідальність за порушення законодавства про працю Кодекс законів про працю України?
3. Що становить дисциплінарна відповідальність за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці?
4. Що становить матеріальна відповідальність за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці?
5. Що становить адміністративна відповідальність за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці?
6. Що становить кримінальна відповідальність за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці?

Практичне заняття 6 Класифікація надзвичайних ситуацій

Мета: ознайомитися із особливостями ідентифікації та класифікації надзвичайних ситуацій із використанням чинних нормативних документів та співвідносити з заходами правового регулювання та реагування..

Надзвичайна ситуація – порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об’єкті на ній або на водному об’єкті, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом чи іншою небезпечною подією, зокрема епідемією, епізоотією, епіфітотією, пожежею, що призвело (може призвести) до виникнення великої кількості постраждалих, загрози життю та здоров’ю людей, їх загибелі, значних матеріальних утрат, а також до неможливості проживання населення на території чи об’єкті, ведення там господарської діяльності.

Надзвичайні ситуації класифікують за характером походження, ступенем поширення, розміром людських втрат і матеріальних збитків.

Класифікації підлягають надзвичайні ситуації (виявлені й можливі), а також ті, що можуть виникнути на об'єкті в різних галузях національного господарства чи на окремій території України.

Класифікаційна ознака надзвичайної ситуації – технічна чи інша характеристика події, що її визначають установленим порядком і яка дає змогу віднести подію до надзвичайної ситуації.

Завдання: провести аналіз надзвичайних ситуацій, класифікувати їх відповідно до Класифікатора надзвичайних ситуацій ДК 019:2010, визначити, які органи державної влади та місцевого самоврядування несуть відповідальність за реагування. Завдання виконати у вигляді таблиці 6.1.

Таблиця 6.1 – Форма для виконання завдання

Найменування надзвичайної ситуації	Вид надзвичайної ситуації	Код надзвичайної ситуації	Можливий рівень надзвичайної ситуації	Органи державної влади та місцевого самоврядування, відповідальні за реагування
Прорив дамби				
Пожежа на складі підприємства хімічної промисловості				
Аварія на атомній станції				
Масове харчове отруєння у закладі громадського харчування				
Загроза біологічної інфекції (COVID-19)				

Контрольні запитання

1. Дайте визначення поняттю «надзвичайна ситуація».
2. Дайте визначення поняттю «класифікаційна ознака надзвичайної ситуації».
3. Які визначаються види надзвичайних ситуацій залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити їх виникнення?
4. Які існують рівні надзвичайних ситуацій?

Практичне заняття 7 Організація навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях

Мета: ознайомитися із особливостями організації навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях із урахуванням положень законодавства.

Навчання населення здійснюється:

- за місцем роботи – працюючого населення;
- за місцем навчання – здобувачів освіти;
- за місцем проживання – непрацюючого населення.

Організація навчання населення покладається:

- працюючого та непрацюючого – на ДСНС, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування;
- здобувачів освіти – на МОН.

Навчально-методичне забезпечення навчання населення здійснюється ДСНС разом з МОН.

Навчання населення складається з:

- навчання безпосередньо на підприємствах, в установах та організаціях;
- навчання за межами підприємств, установ та організацій керівного складу і фахівців з питань цивільного захисту та пожежної безпеки;
- практичної підготовки під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту;
- навчання під час здобуття відповідного рівня освіти у закладах освіти;
- самостійного вивчення інформації про дії в умовах надзвичайних ситуацій.

Завдання: на основі Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях виконати завдання, варіанти якого наведені у таблиці 7.1. Завдання виконати у вигляді таблиці 7.2.

Таблиця 7.1 – Варіанти для виконання завдання

Ч. ч.	Вид діяльності
1	Працівники підприємства кольорової металургії
2	Працівники підприємства хімічної промисловості
3	Працівники підприємства будівельної галузі
4	Працівники транспортного підприємства
5	Працівники підприємства агропромислового комплексу
6	Працівники торговельного підприємства
7	Працівники підприємства нафтохімічної промисловості
8	Працівники підприємства сфери енергетики
9	Працівники підприємства фармацевтичної галузі
10	Працівники підприємства сфери житлово-комунального господарства

Таблиця 7.2 – Форма для виконання завдання

Цільова група, що підлягає навчанню	Хто відповідає за навчання	Періодичність проведення навчання	Форми проведення навчання	Основні теми, які потрібно розглянути у рамках навчання	Форма контролю знань

Контрольні запитання

1. На кого покладається організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях працюючого та непрацюючого населення?
2. Які складові навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях?
3. Де проводиться навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях?
4. Що передбачає підготовка працівників до дій у надзвичайних ситуаціях?
5. Яким чином реалізовується самостійне вивчення загальної програми навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях?

Практичне заняття 8 Розробка порядку дій персоналу у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій як складової інструкції щодо дій персоналу суб'єкта господарювання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій

Мета: ознайомитися із особливостями побудови інструкції щодо дій персоналу суб'єкта господарювання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій.

Відповідно до статті 130 Кодексу цивільного захисту України та пункту № 2 Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту, суб'єктами господарювання з чисельністю працюючого персоналу 50 і менше осіб, з метою захисту персоналу та матеріальних цінностей від надзвичайних ситуацій розробляється Інструкція щодо дій персоналу у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій.

Інструкція розробляється з метою упорядкування та координації дій органів управління та персоналу суб'єкта господарювання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій.

Інструкція визначає обсяг, порядок організації, способи і строки виконання заходів у сфері цивільного захисту у конкретному суб'єкті господарювання та забезпечення готовності персоналу до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації.

Інструкція повинна містити відомості:

- про можливі (прогнозовані) надзвичайні ситуації, які можуть виникнути у суб'єкті господарювання або на території району розташування суб'єкта господарювання;
- сигнали оповіщення про небезпеку;
- дії персоналу після отримання таких сигналів;
- маршрути евакуації персоналу в безпечні місця, його укриття у захисних спорудах цивільного захисту;
- заходи із збереження матеріальних цінностей.

Усі заходи з попередження можливих надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків під час розроблення Інструкції повинні бути продумані, обґрунтовані та включені в Інструкцію.

Всі працівники повинні бути завчасно навчені діям при загрозі виникнення або виникненні надзвичайних ситуацій, чітко знати свої обов'язки і неухильно їх виконувати.

Структура та зміст інструкції можуть мати такий вигляд:

- розділ 1 «Загальні положення»;

- розділ 2 «Характеристика можливих (прогнозованих) надзвичайних ситуацій, які можуть виникнути у суб'єкті господарювання або на території району розташування суб'єкта господарювання»;
- розділ 3 «Порядок оповіщення адміністрації та персоналу про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій»;
- розділ 4 «Порядок видачі персоналу засобів індивідуального захисту»;
- розділ 5 «Маршрути евакуації персоналу в безпечні місця, його укриття у захисних спорудах цивільного захисту»;
- розділ 6 «Порядок виділення автомобільного транспорту для проведення евакуаційних заходів»;
- розділ 7 «Заходи щодо зберігання матеріальних цінностей у період загрози та виникнення надзвичайних ситуацій»;
- розділ 8 «Особливості дій працівників при деяких надзвичайних ситуаціях»;
- додатки.

Завдання: скласти алгоритм порядку дій персоналу організації у разі виникнення надзвичайних ситуацій як складову інструкції щодо дій персоналу суб'єкта господарювання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій із урахуванням положень Кодексу цивільного захисту України та Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту. Варіанти об'єктів для визначення можливих надзвичайних ситуацій наведені у таблиці 8.1. Для виконання завдання обрати принаймні три види надзвичайних ситуацій.

Таблиця 8.1 – Варіанти для виконання завдання

Ч. ч.	Суб'єкт господарювання
1	ТОВ «Лікero-горілчаний завод АРГО»
2	ПрАТ «КОЛОС»
3	ПрАТ «КЗБН «Росинка»
4	ТОВ «Епіцентр-К»
5	ТОВ «Миронівська птахофабрика»
6	ДП «Барський спиртовий комбінат»
7	ПрАТ «Барський машинобудівний завод»
8	ТОВ «Харківський молочний комбінат»
9	ТОВ «МЗ «КВІК»»
10	ПАТ «Сумський хлібокомбінат»

Контрольні запитання

1. Для чого складається інструкція щодо дій персоналу у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій?
2. Які основні відомості повинні міститись в інструкції щодо дій персоналу у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій?
3. Які основні розділи входять до структури інструкції щодо дій персоналу у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій?

Практичне заняття 9 Визначення об'єкта підвищеної небезпеки та обов'язків суб'єкта господарювання

Мета: ознайомитися із особливостями ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки та визначенням обов'язків суб'єкта господарювання.

Об'єкт підвищеної небезпеки – єдиний майновий комплекс підприємства, що включає будь-які будівлі, виробництва (цехи, відділення, виробничі дільниці), окреме обладнання та джерела небезпеки, розташовані в межах території такого об'єкта, який за результатами ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки вважається об'єктом підвищеної небезпеки відповідного класу.

Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки проводиться юридичними або фізичними особами-підприємцями стосовно об'єктів, які перебувають у їх власності або користуванні, у яких тимчасово або постійно використовується, переробляється, виготовляється, транспортується, зберігається одна або кілька небезпечних речовин.

Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки стосовно об'єктів, які проектуються, проводиться замовниками будівництва. Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки стосовно об'єктів, інформація про які є державною таємницею, проводиться з дотриманням вимог відповідних нормативно-правових актів. Об'єкти підвищеної небезпеки, що належать одному суб'єкту господарювання, але за територіальною ознакою мають різні адреси місцезнаходження, вважаються різними об'єктами підвищеної небезпеки.

Ідентифікація об'єкта підвищеної небезпеки проводиться трьома етапами.

На першому етапі складається перелік небезпечних речовин за індивідуальними назвами, класами небезпечних речовин та категоріями небезпеки, що розміщені або можуть розміщатися у виробничих одиницях на об'єкті згідно з проектною та технічною документацією. У разі коли небезпечні речовини мають властивості, що дають змогу віднести їх до кількох класів небезпечних речовин або категорій небезпеки, для цілей ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки застосовується найменша порогова маса небезпечних

речовин. Суміші необхідно розглядати так само, як чисті речовини, за умови, що їх концентрація зберігається у межах, установлених відповідно до їх властивостей згідно з Регламентом (ЄС) № 1272/2008 або його останньої версії, адаптованої до технічного прогресу, за винятком випадків, коли зазначено конкретний процентний вміст або надано будь-який інший опис.

На другому етапі складається перелік виробничих одиниць, які містять небезпечні речовини.

На третьому етапі визначається маса небезпечної речовини в кожній окремій виробничій одиниці та проводиться розрахунок загальної маси небезпечних речовин окремо для кожної індивідуальної назви небезпечної речовини. У разі відсутності назви наявної небезпечної речовини в зазначеній таблиці проводиться розрахунок загальної маси небезпечних речовин відповідного класу небезпечної речовини (категорії безпеки).

Інформація, визначена на кожному з трьох етапів ідентифікації, вноситься до Реєстру з метою автоматизованого проведення ідентифікації, формування повідомлення за формою ОПН-1 та його надсилання до ДСНС або її територіального органу за місцезнаходженням об'єкта з метою перевірки повноти наведеної інформації та прийняття рішення про віднесення об'єкта до об'єкта підвищеної безпеки відповідного класу.

Завдання: із урахуванням положень закону України «Про об'єкти підвищеної безпеки» та постанови «Деякі питання ідентифікації об'єктів підвищеної безпеки» провести визначення віднесення суб'єкта господарювання до об'єктів підвищеної безпеки за встановленими критеріями. Варіанти для виконання завдання представлені у таблиці 9.1. Завдання виконати у вигляді таблиці 9.2.

Таблиця 9.1 – Варіанти для виконання завдання

Ч. ч.	Суб'єкт господарювання
1	Підприємство зберігання палива (база зберігання бензину та дизеля об'ємом до 1 000 тон)
2	Завод з виробництва мінеральних добрив (використовуються аміак та сірчана кислота)
3	Склад холодильного зберігання (працює на аміачному холодоагенті, загальний запас – 3 тони)
4	Лакофарбовий завод (виробництво з використанням розчинників та легкозаймистих рідин)
5	Харчова фабрика (виробництво солодощів, що не використовується небезпечних хімікатів)

Таблиця 9.2 – Форма для виконання практичного завдання

Суб'єкт господарювання	Чи відноситься суб'єкт господарювання до об'єктів підвищеної небезпеки, якщо так, за якими ознаками	Які обов'язки покладаються на суб'єкта господарювання відповідно до закону «Про об'єкти підвищеної небезпеки»	Органи та структури, які повинні бути поінформовані у разі віднесення суб'єкта господарювання до об'єктів підвищеної небезпеки	Заходи безпеки, які повинен впровадити власник суб'єкта господарювання

Контрольні запитання

1. Дайте визначення поняттю «об'єкт підвищеної небезпеки».
2. Ким проводиться ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки?
3. Хто здійснює державний нагляд та контроль у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки?
4. З яких етапів складається ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки?
5. Які обов'язки мають власники об'єктів підвищеної небезпеки відповідно до закону «Про об'єкти підвищеної небезпеки»?

2 САМОСТІЙНА РОБОТА

У процесі вивчення дисципліни «Правові основи цивільної безпеки» студентами денної та заочної форм навчання передбачено виконання самостійних робіт згідно зі змістом і тематикою дисципліни. Самостійна робота є складовою навчального процесу і сприяє розвитку навичок щодо самостійного вирішення поставлених завдань, які стосуються майбутньої діяльності фахівця з цивільної безпеки.

Мета виконання завдань із самостійної роботи – доповнити й закріпити знання, отримані під час вивчення теоретичного курсу з дисципліни, стимулювати творчі здібності студентів, розвинути навички роботи з літературними та нормативними джерелами.

Самостійна робота із змістового модуля 1

У межах виконання самостійної роботи із змістового модуля 1 необхідно провести а аналіз міжнародної законодавчої бази у сфері охорони праці. Варіант обрати відповідно до порядкового номера у списку групи.

Таблиця 1 – Варіанти до виконання самостійної роботи 1

Ч. ч.	Країна
1	Австрія
2	Німеччина
3	Угорщина
4	Китай
5	Індія
6	Південна Корея
7	Марокко
8	Чехія
9	Іспанія
10	Франція

Відповідь на завдання необхідно надати у вигляді файлу формату *.doc, *.docx та завантажити у відповідний розділ дистанційного курсу або надати на перевірку викладачу на кафедрі. Назва файлу відповідає прізвищу студента.

Самостійна робота із змістового модуля 2

У межах виконання самостійної роботи із змістового модуля 2 необхідно провести аналіз міжнародної законодавчої бази у сфері цивільного захисту. Варіант обрати відповідно до порядкового номера у списку групи та за таблицею 1.

Відповідь на завдання необхідно надати у вигляді файлу формату *.doc, *.docx та завантажити у відповідний розділ дистанційного курсу або надати на перевірку викладачу на кафедрі. Назва файлу відповідає прізвищу студента.

Самостійна робота із змістового модуля 3

У межах виконання самостійної роботи із змістового модуля 3 необхідно провести аналіз міжнародної законодавчої бази щодо забезпечення безпеки об'єктів підвищеної небезпеки. Варіант обрати відповідно до порядкового номера у списку групи та за таблицею 1.

Відповідь на завдання необхідно надати у вигляді файлу формату *.doc, *.docx та завантажити у відповідний розділ дистанційного курсу або надати на перевірку викладачу на кафедрі. Назва файлу відповідає прізвищу студента.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про охорону праці : Закон України від 23 вер. 1999 р. № 1105-XIV // Офіц. вісн. України – 1999. – № 49. – С. 47.
2. Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05) : Наказ Держнаглядохоронпраці України // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 8. – С. 88.
3. Про затвердження Положення про розробку інструкцій з охорони праці (ДНАОП 0.00-4.15-98) : Наказ Мінпраці України // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 14. – С. 258.
4. Про затвердження Типового положення про службу охорони праці (НПАОП 0.00-4.35-04) : Наказ Держнаглядохоронпраці України // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 48. – С. 162.
5. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – № 50.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 груд. 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51.
7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 21. – С. 1.
6. Кодекс цивільного захисту України : офіц. текст : за станом на 19 груд. 2024 р. – Київ : Правова єдність, 2024. – 102 с.
8. Класифікатор надзвичайних ситуацій : Наказ Держспоживстандарту України від 11 жов. 2010 р. № 457 // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 17. – С. 16.
9. Про затвердження Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України // Офіц. вісн. України. – 2017. – № 70. – С. 13.
10. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18 січ. 2001 р. № 2245-III // Офіц. вісн. України – 2001. – № 7. – С. 96.
11. Деякі питання ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки : Постанова Кабінету Міністрів України // Офіц. вісн. України. – 2022. – № 75. – С. 69.
12. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : Постанова Кабінету Міністрів України // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 50. – С. 49.

ДОДАТОК А
Припис фахівця служби охорони праці

СЛУЖБА ОХОРОНИ ПРАЦІ

(найменування підприємства, установи, організації, якій належить служба охорони праці)

ПРИПИС

№ _____ від « _____ » _____ 20__ року

Кому _____

(ПІБ, посада особи, якій видається припис)

Відповідно до Закону України «Про охорону праці», з метою створення належних безпечних і здорових умов праці пропоную Вам усунути такі порушення та недоліки:

№ з/п	Виявлені порушення (зазначається сутність правопорушення, а також недоліки системи управління)	Нормативно-правовий акт, пункт, абзац, вимоги яких порушено (зазначається конкретно пункт, абзац та найменування порушених нормативно-правових актів з охорони праці)	Запропонований термін усунення порушень (зазначається дата, місяць та рік усунення порушень)	Відмітка про виконання (дата фактичного виконання заходів, і підписується особою, яка видала припис, і особою, яка отримала припис)
1	2	3	4	5
1	Прострочено строк проведення періодичних випробувань страхувальних канатів – попереднє проведення – за 10 місяців до дати видання припису	Правила охорони праці під час виконання робіт на висоті (НПАОП 0.00-1.15-07), п. 4.7.1.7		

Порушення, що вказані в пунктах _____ припису, призвели до створення виробничої ситуації, що загрожує життю (здоров'ю) працюючих.

Керуючись статтею 15 Закону України «Про охорону праці», забороняю з _____ годин « _____ » _____ 20__ року експлуатацію (виконання робіт)

(вказати назву об'єкта, ділянки, цеху, виробництва, машини, механізму, устаткування)

Зупинені роботи можуть бути поновлені з мого письмового дозволу після усунення вказаних порушень. Про виконання припису із закінченням вказаних в ньому термінів прошу письмово повідомити мене.

Припис видав

(ПІБ, посада)

(підпис)

Припис одержав

(ПІБ)

(підпис)

(В разі відмови від підпису в одержанні припису робиться запис: «Від підпису відмовився» та вказується дата).

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації

до проведення практичних занять, організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ПРАВОВІ ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ»

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання
зі спеціальності 263 – Цивільна безпека)*

Укладачі: **МАЛИШЕВА** Вікторія Валеріївна,
ДАНОВА Карина Валеріївна

Відповідальний за випуск *Ю. С. Левашова*
Редактор *О. В. Михаленко*
Комп'ютерне верстання *В. В. Малишева, І. В. Волосожарова*

План 2023, поз. 94М

Підп. до друку 24.11.2025. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 2,0.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Чорноглазівська, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 8386 від 14.07.2025.